

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

2

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 2

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 2

Одеса
2025

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)
Є 24

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 16.05.2025 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: нові виміри у воєнний час** : у 2 т. : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 16 травня 2025 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2025. – Т. 2. – 716 с.
ISBN 978-617-8430-61-0

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири України: нові виміри у воєнний час» містять результати наукових досліджень і практичних напрацювань вчених, фахівців і військовослужбовців, здійснені в умовах повномасштабної війни. У збірнику представлено як теоретичні, так і емпіричні дослідження у галузях філософії, загальної теорії держави і права, історії права, сучасних соціально-політичних процесів, соціології та психології.

Особливу увагу приділено аналізу загроз національній безпеці в конституційному, міжнародному та європейському правовому контекстах, а також питанням трудового, соціального, земельного, аграрного та екологічного права. Окремі розділи присвячено функціонуванню економіки та підприємництва в умовах євроінтеграції.

У збірнику також розглянуто проблематику цифрової трансформації, захисту інформації та кібербезпеки в умовах воєнного часу, методику викладання іноземних мов, перекладознавство, лінгвістику і журналістику. Висвітлено наукові здобутки в адміністративному, фінансовому, морському та митному праві, реформуванні судової системи, діяльності прокуратури, правоохоронних органів та адвокатури. Окремо проаналізовано питання кримінального права, кримінального процесу, кримінології, криміналістики, судової експертизи, медико-психологічного забезпечення правосуддя, а також аспекти цивільного, сімейного, господарського права, інтелектуальної власності та патентного судочинства. Розглянуто також актуальні питання діяльності бібліотек у закладах вищої освіти та фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник адресовано науковцям, викладачам, здобувачам вищої освіти, а також практикам у галузях права, економіки, соціології, політології, психології, філології, журналістики та кібербезпеки.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

ISBN 978-617-8430-61-0

© НУ «Одеська юридична академія, 2025
© Автори статей, 2025

<i>Єременко Олександр Михайлович</i> ГІПОТЕТИЧНА МОЖЛИВІСТЬ МІСТИЧНОГО КОМУНІЗМУ	326
<i>Смазнова Ірина Сергіївна</i> ДО ПИТАННЯ ПРО ПРОБЛЕМУ ФІЛОСОФІЇ КОМУНІКАЦІЇ ТА МЕДІАПРАКТИК.	328
<i>Капустіна Надія Борисівна</i> РЕКЛАМА У МАС-МЕДІА: ЕТИЧНИЙ АСПЕКТ	331
<i>Сумарокова Людмила Миколаївна</i> «ЦІННОСТІ» ТА «ІНТЕРЕСИ» В СУЧАСНИХ АРГУМЕНТАТИВНИХ ПРАКТИКАХ	335
<i>Крижановська Тетяна Олександрівна</i> КОНЦЕПТ САМОСТІ В АМЕРИКАНСЬКОМУ ТРАНСЦЕНДЕНТАЛІЗМІ.	338
<i>Токар Людмила Вікторівна</i> ПРОБЛЕМА ОЦІНКИ РІВНЯ АБДУКТИВНОГО МИСЛЕННЯ КАНДИДАТІВ ПІД ЧАС ТЕСТУ НА КОГНІТИВНІ ЗДІБНОСТІ.	342
<i>Польовий Святослав Сергійович</i> НАРАТИВ ЯК ФОРМА ВЛАДИ.	345
<i>Максимчук Діна Дмитрівна</i> ЗАЛЕЖНІСТЬ ТА САМОДОСТАТНІСТЬ ЯК ФІЛОСОФСЬКО-АНТРОПОЛОГІЧНІ КАТЕГОРІЇ.	348
<i>Скриннік Руслан Алізамінович</i> ІСТОРИЧНИЙ ПРОЦЕС У КОНТЕКСТІ СВІТ-СИСТЕМНОГО АНАЛІЗУ	351
СЕКЦІЯ 18. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СВІТОВИХ СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ	
<i>Кормич Людмила Іванівна, Кормич Анатолій Іванович</i> ЕЛЕКТРОННІ ПЕТИЦІЇ ЯК ДЕМОКРАТИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ РОЗШИРЕННЯ УЧАСТІ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ: МОЖЛИВОСТІ І ЗАСТЕРЕЖЕННЯ	355
<i>Вітман Костянтин Миколайович, Капсамун Олег Георгійович</i> СТРАТЕГІЯ «ЗВОРОТНОГО КІСІНДЖЕРА» В УМОВАХ ГІБРИДНОЇ КОНФРОНТАЦІЇ: ГЕОПОЛІТИЧНА ДИЛЕМА США	358
<i>Мамонтова Елла Вікторівна</i> СЕМІОТИКА ЯК АКТУАЛЬНИЙ МЕТОД ПОЛІТИЧНОЇ АНАЛІТИКИ У ДОБУ ГІБРИДНИХ ВІЙН.	361
<i>Завгородня Юлія Володимирівна</i> ПОЛІТИКА ЗАХИСТУ ТА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ: ХАРАКТЕРИСТИКА ПОНЯТЬ	363
<i>Козьмич Альона Віталіївна</i> ВИМУШЕНИЙ ЦИФРОВИЙ АВТОРИТАРИЗМ ЯК БЕЗПЕКОВИЙ ВИКЛИК В УМОВАХ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ.	366
<i>Краснопольська Тетяна Миколаївна, Каприця Роман Олександрович</i> РОЛЬ ПОЛІТИЧНИХ ЕЛІТ У ПРОЦЕСІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПОСТРАДЯНСЬКОГО ПРОСТОРУ (НА ПРИКЛАДІ УКРАЇНИ)	368
<i>Сушко Анатолій Іванович</i> ПОЛІТИЧНА КУЛЬТУРА В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ	371
<i>Лисянський Павло Леонідович</i> ПСИХОЛОГІЧНІ ОПЕРАЦІЇ ЯК ВИКЛИК НАЦІОНАЛЬНИЙ ТА МІЖНАРОДНИЙ БЕЗПЕЦІ ДЕМОКРАТІЇ	373
<i>Железков Андрій Іванович</i> СПЕЦИФІКА ФУНКЦІОНУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ ЗА РІЗНИХ ВИДІВ ПОЛІТИЧНОГО РЕЖИМУ.	377
СЕКЦІЯ 19. СОЦІОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА	
<i>Яковлев Денис Вікторович</i> ПОЛІТИЧНА ПРОПАГАНДА ТА СОЦІАЛЬНИЙ ЧАС: МІФОЛОГІЯ МАЙБУТНЬОГО.	380

3. Удавана Росія: імітація величі і могутності / наук. ред Г. Зеленько Ніжин : Видавець Лисенко М. М., 2024. 288 с.

Ключові слова: політична культура, трансформація суспільство, громадянське суспільство, війна та агресія, імперська ідентичність, цивілізаційний вибір.

Keywords: political culture, societal transformation, civil society, war and aggression, imperial identity, civilizational choice.

Лисянський Павло Леонідович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
асистент кафедри політичних теорій, доктор філософії з політичних наук*

ПСИХОЛОГІЧНІ ОПЕРАЦІЇ ЯК ВИКЛИК НАЦІОНАЛЬНИЙ ТА МІЖНАРОДНИЙ БЕЗПЕЦІ ДЕМОКРАТІЇ

Психологічні операції (PSYOP) – це комплекс заходів, спрямованих на ціле-спрямований інформаційний та психологічний вплив на масову свідомість, з метою трансформації уявлень, установок, переконань і, як наслідок, поведінки окремих осіб, соціальних груп і навіть цілих народів. У ХХІ столітті, коли інформація стала стратегічним ресурсом, а інформаційні технології проникли в усі сфери життя, PSYOP набули нових форм і масштабів.

На тлі зростання глобальних конфліктів, загострення геополітичної боротьби та поширення гібридних загроз, психологічні операції стали важливим інструментом реалізації зовнішньополітичних інтересів окремих держав. Вони активно використовуються для маніпуляції громадською думкою, дискредитації демократичних інститутів, підризу довіри до виборчих процесів, делегітимації органів державної влади та дестабілізації політичної ситуації.

Серед вітчизняних дослідників проблематики психологічних операцій варто відзначити Сергія Федонюка (2024, с. 106–113), Михайла Коваля (2025, с. 388–410), Сергія Чернобровченка (2024, с. 97–114) та Павла Лисянського (2024, с. 140–144). Із зарубіжних авторів значний внесок зробили американські військові теоретики Джеймс Меттіс і Франк Гофман (Mattis & Hoffman, 2005, с. 18–19), Томас Хеммс (Hammes, 2006) і Данієл Ласика (Lasica, 2012).

Сучасні PSYOP базуються на синергії традиційних методів інформаційного впливу (пропаганда, контрпропаганда, цензура) та новітніх цифрових інструментів – таких як соціальні мережі, алгоритми персоналізованої реклами, кіберпсихологія, deepfake-технології, боти, тролі, фальшиві новинні портали. Особливу небезпеку становить масове поширення дезінформації та конспірологічних наративів, що руйнують критичне мислення та провокують політичну поляризацію. В умовах інформаційного суспільства межі між військовими, політичними та цивільними сферами стираються. Демократичні держави, які будують свою політику на відкритості, свободі слова й плюралізмі думок, стають

особливо вразливими до психологічних атак. Саме тому вивчення PSYOP як загрози національній та міжнародній безпеці набуває стратегічного значення для захисту демократичних цінностей у сучасному світі.

У контексті українсько-російського конфлікту Російська Федерація активно використовує психологічні операції як складову частину багаторівневого тиску на Україну. Починаючи з 2014 року, з моменту анексії Криму та початку збройної агресії на Донбасі, РФ системно застосовує PSYOP для підриву української державності, деморалізації населення, дестабілізації внутрішньополітичної ситуації та провокування розколу в суспільстві.

До ключових напрямів цих операцій належать: дискредитація Збройних Сил України; формування наративів про «громадянську війну», «утиски російськомовного населення», «неонацизм»; масове поширення фейкових новин і маніпулятивних меседжів через підконтрольні медіа, соціальні мережі, блогерів і месенджери.

Особливої уваги заслуговує стратегічне використання Росією розважального контенту як інструменту психологічного впливу: фільмів, серіалів, музики, літератури та відеоігор. Через них нав'язуються вигідні Кремлю образи «ворога», героїзуються учасники агресії, виправдовується насильство, формуються ілюзії визвольної або миротворчої місії.

Суттєвим компонентом цих операцій є інформаційний терор – систематичне викидання панічних повідомлень, «зрадницьких» теорій, фейків про «поразки» української армії або «зраду» на вищих щаблях влади. Метою є дезорієнтація, емоційне виснаження та зниження психологічної стійкості українського населення. Таким чином, психологічні операції перетворюються на засіб ведення повномасштабної війни нового покоління – війни за свідомість, ідентичність та майбутнє України. Протидія цим загрозам вимагає не лише технологічної модернізації систем інформаційної безпеки, а й розвитку критичного мислення, медіаграмотності, а також формування цілісної державної стратегії в сфері інформаційної та когнітивної оборони.

У сучасному інформаційному суспільстві, де дані та знання стали стратегічним ресурсом, процеси поширення й споживання інформації мають вирішальний вплив на формування світогляду, емоційного фону та поведінкових моделей громадян. Інформаційне середовище формує не лише уявлення людини про світ, а й її політичні орієнтири, рівень довіри до інституцій, а також здатність до критичного мислення. Різноманіття джерел інформації – від традиційних медіа до цифрових платформ, соціальних мереж, блогів, месенджерів і відеохостингів – створює як безпрецедентні можливості для доступу до знань, так і вразливості до маніпуляцій. В умовах інформаційного перевантаження, коли людині важко відрізнити правду від фейку, зростає роль психологічного впливу як технології керування масовою свідомістю. У цьому контексті психологічні операції (PSYOP) перетворюються на один із ключових інструментів формування потрібної громадської думки, контролю над інформаційними потоками та нав'язування політичних чи ідеологічних наративів. Завдяки цілеспрямованій роботі з емоціями, упередженнями, страхами

та ідентичністю громадян, такі операції здатні не лише змінювати ставлення до подій, але й провокувати масові соціальні реакції – від протестів до радикалізації.

Сучасне інформаційне середовище, насичене безперервними комунікаційними потоками, дедалі сильніше впливає на формування світогляду, цінностей, поведінкових моделей та рішень індивідуумів і соціуму загалом. В умовах тотального інформаційного тиску громадяни часто не усвідомлюють, що їхні переконання, смаки та навіть побутові вибори не є повністю автономними, а формуються під впливом заздалегідь спланованих інформаційних стратегій. Ще на початку XX століття цю проблему блискуче сформулював один із засновників теорії масових комунікацій Едвард Бернейс: «Нами керують, нашу свідомість програмують, наші смаки нав'язують, наші ідеї нам пропонують – і все це здійснюють люди, про яких ми ніколи не чули. Такий є логічний результат організації нашого демократичного суспільства» (Bernays, 1928, р. 4). У цьому контексті інформаційно-психологічний вплив, який реалізується через механізми психологічних операцій (PSYOP), виступає ефективним інструментом масової комунікації. Ці впливи, часто ототожнювані з пропагандою, ідеологічною маніпуляцією чи інформаційною кампанією, здійснюються за допомогою мовних і візуальних кодів, ретельно підбраного контенту, символів, наративів і образів. Метою такого впливу є не лише інформування чи переконання, а глибинне програмування мислення, формування у населення стійких соціальних та політичних уявлень, установок і світоглядних рамок. Цей процес супроводжується викликом емоційних реакцій – як позитивних (почуття гордості, єдності, солідарності), так і негативних (страх, агресія, зневіра, ненависть), які підсилюють ефективність впливу та знижують рівень раціонального мислення.

Психологічні операції (PSYOP) у сучасному світі стали дієвим інструментом маніпулювання масовою свідомістю через інформаційні впливи. Такий вплив здатен змінювати громадську думку, спричиняти суспільний резонанс або мобілізувати населення для підтримки чи протидії політичним процесам (Kisil & Shvets, 2023, р. 139). Сучасні PSYOP виходять за межі класичної пропаганди, набуваючи форм когнітивної та ментальної війни. Когнітивна війна спотворює логічне мислення та нав'язує фейкову реальність через переписування історії, дезінформацію та маніпуляцію фактами. Ментальна війна впливає на глибинні психологічні стани – викликає страх, тривогу, зневіру або надмірну лояльність, маніпулюючи емоціями й соціальними настановами. Завдяки медіа, соцмережам і цифровим технологіям, такі впливи стали прихованими, але масовими. У глобальному контексті вони є важливою складовою інформаційної боротьби та гібридних конфліктів.

Алгоритм впливу психологічних операцій на політичні процеси в країні. Першим етапом реалізації психологічної операції через розважальний контент є визначення стратегічної мети впливу. Це може бути зміна суспільного ставлення до певного політичного явища, легітимізація дій політичного режиму, дискредитація опонентів або дестабілізація політичної ситуації в державі. Другим етапом є підбір відповідного контенту – фільмів, серіалів, відеоігор, музики, книг

чи мультимедійних продуктів, здатних охопити широку аудиторію. Цей контент модифікується або створюється з нуля таким чином, щоб у ньому були закладені потрібні ідеологічні смисли, вигідні наративи або символічні конструкції. На третьому етапі створюється емоційний зв'язок між аудиторією та контентом. Персонажі, сюжети та події викликають співпереживання, ідентифікацію чи обурення, що сприяє глибшому засвоєнню запропонованого повідомлення. Четвертий етап передбачає просування контенту через популярні платформи – стрімінгові сервіси, соціальні мережі, відеохостинги, а також із залученням інфлюенсерів і рекламних кампаній. Забезпечується масове поширення та створюється враження природної популярності й авторитетності. П'ятий етап полягає у поступовому закріпленні змін у свідомості аудиторії. Через багаторазове повторення заданих меседжів, використання механізмів когнітивного упередження та ефекту “вікна Овертона” відбувається нормалізація нових політичних ідей або переоцінка вже наявних. Формуються нові соціальні установки, політичні симпатії чи антипатії. Завершальним етапом є використання зміненого громадського сприйняття в реальних політичних процесах: від впливу на результати виборів до зміни зовнішньополітичного курсу, зменшення протестного потенціалу або виправдання агресивних дій держави на міжнародній арені. Таким чином, розважальний контент стає не лише засобом комунікації, а й технологічним інструментом психологічного впливу з чітко структурованою послідовністю дій.

У сучасному світі психологічні операції (PSYOP) стали важливим інструментом інформаційної боротьби та політичного впливу. Вони використовуються для маніпуляції свідомістю, формування вигідних наративів і підризу стабільності держав. Особливо активно ці механізми застосовує Російська Федерація, використовуючи широкий спектр методів – від інформаційно-психологічного впливу до нейролінгвістичного програмування та впливу через розважальний контент. Гібридний характер сучасних конфліктів підтверджує, що PSYOP є невід'ємною частиною глобального протистояння, де інформаційна перевага часто визначає політичні рішення. В умовах інформаційної агресії проти України надзвичайно важливим є посилення інформаційної безпеки, розвиток критичного мислення та протидія дезінформації. Захист від психологічного впливу потребує комплексного підходу: законодавчих ініціатив, політичної освіти, медіаграмотності, міжнародної співпраці та підтримки незалежних медіа. Лише поєднання цих заходів дозволить ефективно протистояти інформаційним загрозам і забезпечити стійкість демократичного суспільства.

Список використаних джерел:

1. Федонюк С. В. Інформаційно-психологічні операції на геополітичній арені : навч. посіб. / Волинський національний університет імені Лесі Українки. Луцьк : Вежа-Друк, 2024. 60 с.
2. Коваль М. Організація ведення операцій в інформаційному середовищі: осмислення досвіду США. *Суспільно-політичні процеси*. 2025. № 24. С. 388–410.

3. Чернобровченко С. Лінгвістичні технології інформаційно-психологічного впливу на масову свідомість (на матеріалі промов політичних лідерів). *Філологічний часопис*. 2024. Вип. 2 (24). С. 97–114.

4. Лисянський П. Вплив процесів мілітаризації на розвиток сучасних політичних відносин. *Літопис Волині*. 2024. № 31. С. 140–144.

5. Mattis J. N., Hoffman F. G. Future Warfare: The Rise of Hybrid Wars. *Proceedings*. 2005. Vol. 132(131). P. 18–19.

6. Hammes T. X. *The Sling and the Stone: On War in the 21st Century*. Zenith Press, 2006. 336 p.

7. Lasica D. T. Strategic Implications of Hybrid War: a theory of victory. *BiblioScholar*, 2012. URL: <https://apps.dtic.mil/sti/pdfs/ADA513663.pdf>

8. Bernays E. *Propaganda*. New York, 1928. 128 p.

9. Кісіль З. Р., Швець Д. В. Психологія суспільної свідомості : навчальний посібник у схемах, таблицях, коментарях. Одеса : Вид-во ОДУВС, 2023. 139 с.

Ключові слова: цивільний мілітаризм, мілітаризація, військова агресія, російська федерація, тимчасово окуповані території, освіта, пропаганда, безпека.

Keywords: civilian militarism, militarization, military aggression, Russian Federation, temporarily occupied territories, education, propaganda, security.

Железков Андрій Іванович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри політичних теорій*

СПЕЦИФІКА ФУНКЦІОНУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ ЗА РІЗНИХ ВИДІВ ПОЛІТИЧНОГО РЕЖИМУ

Принципи управління економічною системою в різних політичних режимах розрізняються рівнем залученості держави та її методами вирішення проблем і суперечок. Економічна система в політичному аспекті є вагомим складовою, яка регулює зв'язки між урядом та приватним сектором в державі. Нормативно-правові норми, податкова політика, система імпорту та експорту є фундаментом функціонування національної економіки, від дотримання їх правил та стандартів всіма сторонами і прозорості виконання в практичному полі залежить дієвість політичної системи в цілому.

Між державою та економічними суб'єктами історично склалися відносини домовленостей, держава захищає право на власність, регулювання суперечок, але захист їх прав як суб'єктів господарювання та здійснення комерційної справи було відхилено. Тому процес розвитку економічного поля був можливий лише за неформальною згодою влади, яка мала монополію на використання насильства. Зміни відбулися після промислової та буржуазних революцій, які стали відповіддю на доктрину «освіченого деспотизму» абсолютних монархій. В таких обставинах